

**БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ**

1040 София, ул. „Аксаков“ № 3
тел.: (02) 810 40 10, (02) 810 40 18
факс: (02) 988 21 08
e-mail: ineco@iki.bas.bg, <http://www.iki.bas.bg>

**BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
ECONOMIC RESEARCH
INSTITUTE**

3 Aksakov Str., 1040 Sofia, Bulgaria
tel.: (+359 2) 810 40 10, (+359 2) 810 40 18
fax: (+359 2) 988 21 08
e-mail: ineco@iki.bas.bg, <http://www.iki.bas.bg>

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ

О Т Ч Е Т

(извлечение)

за дейността през 2020 г.

януари 2021 г.
София

1. ПРОБЛЕМАТИКА НА ЗВЕНТО

1.1. Преглед на изпълнението на целите (стратегически и оперативни) на звеното, оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите на звеното в съответствие с неговата мисия и приоритети, съобразени с утвърдените научни тематики

Мисията на ИИИ при БАН е да подпомага икономическото развитие и успешната интеграция на България в ЕС чрез научни изследвания, оценки и предложения за икономическата политика на държавата и бизнеса, чрез създаване и разпространяване на знание, чрез обмяна на опит и обучение на учени и специалисти.

В **изпълнение на заявените стратегически и оперативни цели**, през 2020 г. ИИИ при БАН продължава да утвърждава позициите си на водещ академичен център в областта на икономическата наука в България и на експертен център за приложни знания, компетенции и консултации в областта на стопанската политика и практика.

Постигнатите резултати в дейността на Института през 2020 г. са в съответствие с утвърдените от Научния съвет „Приоритети на изследователската дейност за периода 2014-2020 г.” Те са насочени както към развитие на теоретико-методологични знания, така и към идентифициране на обективно съществуващи проблеми, определяне на възможни ефекти и формулиране на конкретни препоръки. Голяма част от научните и научно-приложните разработки надхвърлят чисто икономическото измерение на изследваната проблематика чрез прилагането на интердисциплинарен подход.

В проектите на ИИИ при БАН се открояват анализи и оценки на състоянието, промените и политиките относно:

- икономическата динамика и междуотрасловите взаимодействия, реалния и финансовия сектори, с фокус върху пенсионната система на България – съдържание, резултати, предизвикателства и решения;
- пазара на труда и жизнения стандарт в България на национално и регионално равнище;
- възможностите за разширяване на сътрудничеството между академичната сфера и бизнеса в България;
- структурите и управлението на българските предприятия;
- корпоративното управление на държавните предприятия;
- пазарната стратегия и маркетинговата структура за успешно управление на фирмите;
- субкултурните проявления при корпоративния мениджмънт;
- ролята на човешкия фактор в иновационната дейност на индустриалните предприятия;
- мястото и ролята на България в международната икономическа специализация;
- приобщаващото регионално развитие - социални, икономически и екологични измерения;
- икономическия растеж и конвергенцията в ЕС;
- фискалните мултипликатори в България и в страните от ЦИЕ;

- устойчивостта на завръщането и факторите за последваща миграция на българското население;
- търговско-инвестиционните отношения България-Китай.

През 2020 г. са завършени **10** проекта от научноизследователската програма на ИИИ при БАН, а други **9** проекта са със срок на изпълнение през 2021 г. и 2022 г.

ИИИ при БАН разширява и задълбочава партньорството си с представители на централната и местната администрации; на държавни и частни бизнес структури; на неправителствени организации, на международни институции и организации, като предоставя експертни доклади с анализи, оценки и препоръки в отговор на заявени от тях потребности; работи по съвместни проекти с български и чуждестранни академични институции.

През 2020 г. Институтът е **водеща организация** или **съизпълнител** при осъществяването на **13** научни и научно-приложни проекта, в това число:

- по *договори с МОН*: по ННП „Здравословни храни за силна биоикономика и качество на живот“ (1), по конкурси на фонд „Научни изследвания“ (4);
- по *договори с БАН*: по линия на международното сътрудничество в рамките на междуакадемични договори и споразумения (5); по НП „Млади учени и постдокторанти“ (1);
- по *Програма за споделяне на знания (KSP)* на Министерството на икономиката и финансите на Република Корея, с подкрепата на Министерството на икономиката на Р България - проектът се реализира от ИИИ при БАН съвместно с Korea Development Institute (KDI) с цел да се създаде система за ранно предупреждение за кризи в приоритетни области (1).

С *лично участие* на академични служители от Института се разработват **16** проекта, финансирани по договори с международни и национални институции и организации: ЕК, ЕСФ, Global Water Partnership – ООН, Администрация на МС – ОП „Добро управление“, МТСП – ОП „Развитие на човешките ресурси“, МОН – *Националната пътна карта за научноизследователски инфраструктури (2018-2022)*, МОСВ, МВнР и други, което е признание за тяхната компетентност, аналитичен и експертен опит.

Институтът и негови сътрудници са членове на над **60** международни и национални научни мрежи и организации. ИИИ при БАН има сключени споразумения за сътрудничество (за изследователска, публикационна, обучителна дейност) с редица академични институции в България и чужбина – от Европа и Азия. На основата на междуакадемичното сътрудничество с чуждестранни академии (*РА; МАНИ; НАНУ*), ИИИ при БАН реализира съвместни проекти и публикации, участия в международни научни форуми, обмен на знания и опит. Съвместният проект на Института с Корейския институт за развитие по *Програма за споделяне на знания (KSP)* на Министерството на икономиката и финансите на Република Корея, с подкрепата на Министерството на икономиката на Р България, представлява научна и приложна иновация за България и е ценен принос на Института при създаването на система за ранно предупреждение на кризи в три сектора: сектор суровини, имотен пазар, пазар на труда.

Чрез своите акредитирани докторски програми ИИИ на БАН гарантира изследователски компетенции и организационен капацитет да подготвя висококвалифицирани специалисти-икономисти за нуждите на администрацията, бизнеса, науката и образованието. В съответствие с един от основните приоритети на

ИИИ при БАН и в изпълнение на неговите стратегически цели, в Института се осигуряват необходимите условия за пълноценно обучение на докторанти и успешна защита на докторски дисертации.

Въпреки ограниченията и несигурността, предизвикани от непредвидените пандемични условия в национален и световен мащаб, през 2020 г. ИИИ при БАН е организатор и съорганизатор на 7 национални и международни научни форуми, в които взимат участие представители както на българската, така и на международната академична общност. Научни сътрудници от Института представят резултати от изследванията си и на други 9 национални, 31 международни и с международно участие научни форуми у нас и в чужбина.

ИИИ при БАН е сред водещите научни институции по публикации и цитирания, регистрирани в базата на RePEc (Research Papers in Economics). Значителен брой от учените в Института са сред топ 25% от авторите в България, регистрирани в RePEc. Академичният състав на Института има множество публикации в национални и международни научни издания, включително реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, като публикациите намират широк отзвук чрез множество цитирания от български и чуждестранни автори. През 2020 г. сътрудниците на Института са реализирали 135 публикации. Регистрирани са 182 цитирания на публикации на академичния състав на Института.

Институтът за поредна година публикува своя Годишен доклад „Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания“, с тема на фокус „Реформите в пенсионната система на България – съдържание, резултати, предизвикателства и решения“. Докладът е единствено по рода си издание за състоянието и развитието на българската икономика. В него всяка година се проследяват макроикономическите показатели, реален, фискален и банков сектор, пазар на труда, външна търговия, като се дават препоръки за подходящи политики с перспектива за три години. Поради усложнената епидемична обстановка в страната не беше възможно ИИИ при БАН да представи *Годишен доклад 2020* пред обществеността на регулярна пресконференция в БТА. Но екипът, разработващ Доклада, реагира своевременно на променените условия и предложи Оценка на първоначалните ефекти на COVID – 19 върху икономическото развитие на страната, която в началото на месец април бе публикувана на сайта на ИИИ при БАН (*Икономистите на БАН с 3 сценария за макроикономическите последици у нас от борбата с COVID-19*) и широко отразена от медиите.

Институтът продължава своята издателска дейност чрез двете си реферирани научни списания – „Икономическа мисъл“ и „Икономически изследвания“. „Икономически изследвания“ е едно от малкото списания с Импакт ранг в областта на икономиката в страната - SJR: 0,2 (2019) и е в група Q3 "Economics, Econometrics, Finance" на Scopus, а „Икономическа мисъл“ се индексират и реферират в ERIH PLUS (Европейски реферативен индекс).

Постиженията на ИИИ при БАН през 2020 г. са резултат от продуктивна общественополезна и разнообразна изследователска, експертна, обучителна, публикационна и издателска дейност, съобразена с научноизследователските приоритети на Института и финансирана, наред с бюджетната субсидия, от национални и международни институции, от бизнеса и неправителствени организации. Значимостта на резултатите, за която може да се съди по търсенето от редица потребители и партньори сътрудничество, както и нарастващата цитируемост на публикациите, е доказателство за изследователското признание на учените в Института и разкриват

добра перспектива за бъдещи *проектни участия на звеното* в конкурсите по различни национални и международни програми.

1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в България 2017-2030 – извършвани дейности и постигнати резултати по конкретните приоритети

Изпълняването на равнище на модерното научно познание научноизследователски проекти и комплексни експертизи са обвързани по своя научен смисъл и социална значимост с реализирането на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в България 2017-2030, чиято цел е превръщането на науката във фактор за развитие на икономика, базирана на знанието и иновациите.

В съответствие с Националната стратегия се изпълнява Стратегия за научно развитие на Института за икономически изследвания при БАН за периода 2018-2030 г.

Съдържанието и приоритетната насоченост на научните изследвания на ИИИ на БАН отразяват както потребностите на българската социално-икономическа реалност, така и предизвикателствата пред съвременната наука в европейски и световен аспект. Развитието на научните изследвания се възприема от учените в Института като основно конкурентно предимство в глобалното икономическо състезание. Научните и научно-приложните разработки надхвърлят чисто икономическото измерение на изследваната проблематика и чрез прилагането на интердисциплинарен подход предлагат хипотези и решения, съобразени с целите на Националната стратегия: постигане на динамичен и устойчив икономически растеж, повишаване на заетостта и намаляване на бедността, подобряване на образованието, насърчаване на научната дейност, изграждане на „общество на знанието“.

В Института се извършва изследователска и експертна дейности, съответстващи на приоритетни научни направления:

- експертизи в областта на политиките за енергийната ефективност, опазването на околната среда, създаването на условия за висок жизнен стандарт;
- апробиране на приложни аспекти на концепцията за зелена икономика;
- участие в работни пакети по ННП „Здравословни храни за силна биоикономика и качество на живот“;
- определяне на екологични измерения на приобщаващото регионално развитие;
- оценка на промени и перспективи в продоволствената сфера в ракурса България – ЕС.

Стремежът на Института е да се насърчава мобилността на учените, като важен аспект на Националната стратегия, чрез стимулиране на *участието в проекти* по международни програми и *представянето* на резултатите от научноизследователската дейност на *международни научни форуми*.

Една от основните задачи на Института е създаване на условия за различни форми на изява на младите учени:

- включване в проекти на Института – международни и с национално значение;
- участие в международни и национални научни конференции;
- публикационна дейност.

В съответствие с Националната стратегия ИИИ на БАН:

- развива интердисциплинарни изследвания, вкл. с институти на БАН, с други научни организации и висши училища, с институции на национално и на регионално ниво (областни и общински администрации);
- участва активно в обществено значими проекти и експертизи, възложени от министерства и други държавни институции;
- насърчава публикационната активност на учените, с акцент върху международни издания с рефериране и индексване в световно известни бази данни с научна информация, вкл. с импакт фактор и ранг;
- задълбочава двустранното сътрудничество и международното партньорство като важни стратегически аспекти за академично развитие на учените и възможност за ползване на съвременни научни инфраструктури;
- подкрепя членството в международни мрежи и научни организации.

1.3. Полза/ефект за обществото от извършваните дейности

Важен критерий при избора на теми за проекти от научноизследователската програма на Института за икономически изследвания при БАН е потенциалната полза за икономиката и обществото от неговото изпълнение.

В Института се извършват научни и научно-приложни изследвания, насочени към задоволяване потребностите на обществото от нови знания и иновативни подходи, които обясняват закономерностите на икономическото развитие, аргументират адекватни мерки и политики, предлагат съвременни методи на управление, насърчават модерния начин на икономическо мислене и възприемане на икономическата реалност.

Научните разработки обхващат различни аспекти на икономическите отношения в страната, както и със страни от и извън ЕС; дават реални оценки на състоянието и прогнози за развитието на българската икономика и българските предприятия, на реалния и финансовия сектори; на пазара на труда; на доходите, социалното осигуряване и защита; на ролята на международните икономически и финансови институции за България; на регионалната икономическа ефективност и системата на местните финанси, и др.

Изследователската дейност на учените от ИИИ при БАН съдържа експертни анализи и рационални решения на важни социално-икономически проблеми, които вълнуват българското общество и могат да намерят ефективно приложение в работата на управленските органи на различно равнище, в рамките на законодателната и изпълнителната власт. Конкретните предложения и препоръки, направени в научни разработки с приложен характер по заявка на външни потребители, са в полза на обществото и отговор на потребностите на централната и местната администрация, бизнеса и неправителствения сектор.

Изследователското сътрудничество на Института с национални и чуждестранни научни институции и висши училища, вкл. на регионално равнище, разработването и реализирането на съвместни проекти, на лекционни програми и курсове повишават неговите авторитет, влияние и значимост в национален и международен план.

Публикациите, лекциите, обществените и медийни изяви се използват за популяризиране и разпространяване на научното знание не само сред специализирана, но и сред по-широка аудитория.

1.4. Взаимоотношения с други институции

ИИИ на БАН поддържа взаимоотношения с редица институции и организации.

През 2020 г. учени от Института изпълняват проекти, финансирани по програми и фондове от национални и международни институции: *проекти*, финансирани по *Оперативни програми на структурните фондове* към МС, МОН и МТСП – **5**; *проекти*, финансирани от *други европейски и международни програми и фондове* – **7**, от които са завършени **6** проекта, като по един от тях Институтът е съизпълнител. *Проектите*, финансирани от *Национални фондове, по договори с министерства и други ведомства* са **8**, от които **3** проекта са завършени, като по два от тях Институтът е водеща институция или съизпълнител; *други 5* проекта продължават да се изпълняват, като по три от тях Институтът е водеща институция или съизпълнител. По *линия на международното сътрудничество в рамките на междуакадемични договори и споразумения*, в ИИИ при БАН се изпълняват **5** проекта, от тях един проект е завършен, по който Институтът е водеща институция, а в останалите четири проекта Институтът продължава да участва безвъзмездно като водеща институция или съизпълнител.

През изминалата 2020 г. учени от ИИИ на БАН са привлечени като *членове на работни групи и комисии*, като *експерти и консултанти на публично-административни органи* от различни области и нива – *наднационално* (към Европейската комисия, ООН), *национално и регионално*, като Администрацията на Президента на Р България, Министерски съвет, МОН, МТСП, МИ, МЕ, МРРБ, МОСВ, НАОА, Комисия за защита от дискриминация, НСИ, БТПП и др. С особена значимост е разработеният от колектив от учени от Института по заявка на Администрацията на Президента на Р България *документ със стратегическо значение относно потенциала за развитие на търговско-икономическите отношения с Япония на тема: ВЪЗМОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ЯПОНСКИ ИНВЕСТИЦИИ В БЪЛГАРИЯ*. Документът е съгласуван на среща с Негово превъзходителство Ватанабе Масато, извънреден и пълномощен посланик на Япония в Р България, в присъствие на гости от Посолството на Япония, и е представен на официална среща на високо равнище на Президента на Р България с представители на законодателната и изпълнителната власт в България и на едрия японски и български бизнес (на 05.02.2020 г.)

Академичният състав на ИИИ на БАН преподава в редица университети и висши училища, в бакалавърски и магистърски програми: СУ „Св. Климент Охридски“, ВСУ „Черноризец Храбър“, УНСС, ПУ „Паисий Хилендарски“, ВУЗФ, МВБУ-Ботевград, НБУ, ЛТУ, Американски университет в България, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Тракийски университет-Стара Загора, УХТ-Пловдив, ВУАРР-Пловдив и др. С някои от тези висши учебни заведения Институтът има подписани договори и споразумения за сътрудничество и съвместно обучение.

През годината сътрудници на ИИИ при БАН участваха в редица медийни предавания и публични прояви. Общият брой на обществените изяви е над **120**.

1.5. Общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата.

1.5.1. Практически дейности, свързани с работата на национални правителствени и държавни институции, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институции и др. (относими към получаваната субсидия).

Практическите дейности на учените от ИИИ при БАН са свързани с работата на **национални правителствени и държавни институции** и се осъществяват чрез участие в съответни Експертни съвети, комисии, групи и други експертни органи: *Постоянно действаща експертна комисия към **МОН** за наблюдение, оценка и анализ на научноизследователската дейност, осъществявана от висшите училища и научните организации; Междудементствена работна група към **МЕ** за разработване проект на енергийна стратегия на Република България до 2030г. с хоризонт до 2050г.; Консултативен съвет за насърчаване на МСП към **МИ**; Междудементствена работна група по демографските въпроси, доходи и жизнено равнище към **МТСП**; Национален консултативен съвет по КСО към **МТСП**; Комитет „Социална политика и заетост“ към **МТСП**; Тематична работна група към **МРРБ** за разработване на „Оперативна програма за развитие на регионите“ за периода 2021-2027г.; Научно-експертен съвет към **НСИ**; Постоянната комисия по стопански науки и управление към **НАОА**; Комисия по качество към **НАОА**; ПНЕК по обществени науки към **ФНИ-МОН**; Управителен съвет (УС) на **БТПП**.*

Извършените експертизи и консултации, разработените становища и технически доклади допринасят за разрешаването на актуални проблеми на социално-икономическото развитие на страната, за утвърждаване на ролята и за признание на компетентността на учените от Института да вземат решения по важни за страната практически въпроси от стопанската практика.

Специално внимание заслужава участието на учени от ИИИ при БАН при разработването на документ със стратегическо значение относно потенциала за развитие на търговско-икономическите отношения с Япония на тема: ВЪЗМОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА ЯПОНСКИ ИНВЕСТИЦИИ В БЪЛГАРИЯ, за Администрацията на Президента на Р България - документът е съгласуван на среща с Негово превъзходителство Ватанабе Масато, извънреден и пълномощен посланик на Япония в Р България, в присъствие на гости от Посолството на Япония, и е представен на официална среща на високо равнище при Президента на Р България с представители на законодателната и изпълнителната власт в България, както и на едрия японски и български бизнес (на 05.02.2020 г.); изработването на експертен доклад по писмена заявка относно дейността на Комисия, назначена със заповед №IV-24/21.04.2020 г. от Председателя на БАН, за водене на преговори, подготовка на документи, проекти на договори по финансово-икономически въпроси за БАН; предоставянето на писмени експертни становища: експертно становище относно **Приоритет: Наука и научна инфраструктура, Националната програма за развитие България 2030 (по първи вариант на подприоритети, индикатори, области на въздействие, цели, мерки и дейности)** за **МОН**; експертно становище за **Министъра на труда и социалната политика (МТСП)** относно **Модернизиране на целевото социално подпомагане;** експертно становище по конституционно дело № 3/2020 г. за **Конституционен съд на Р България;** експертни становища по законопроекта за **БТПП**; експертни становища с предложения по **"Национален план за възстановяване и устойчивост"**, приет от МС на РБ на 22.10.2020 г. – за допълването му с оглед включване на БАН, възложено от Директора по препоръка на Ръководството на БАН; експертни становища във връзка с публикуван доклад на ЕК **"Science, Research and Innovation**

Performance of the EU 2020. A fair, green and digitalized Europe” за БАН; експертни становища при участие в специализирани комисии и работни групи към МС, МИ, МЕ, МОН, МТСП, МРРБ.

Учените от ИИИ при БАН осъществяват разнообразна рецензионна дейност за национални и международни научни списания/ издания, като членове на научни журита, редакционни съвети и колегии, рецензират научни монографии и научноизследователски проекти.

1.5.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции (без Фонд “Научни изследвания”), програми, националната индустрия и пр. - до три най-значими проекта (заглавие на проекта, програма, по която се финансира, координатор, и постигнати резултати.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ ПРЕЗ 2020 г.

2.1. Най-значимо научно постижение:

ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И КОНВЕРГЕНЦИЯ В ЕС, колективен проект на звеното

Ръководител на проекта: **проф. д.ик.н. Росица Рангелова**

В проекта се изследва и оценява взаимовръзката между икономически растеж и конвергенция чрез сходствата в икономическия цикъл и степента на синхронизиране на динамиката на икономиките. Установява се, че връзката между конвергенция и макроикономически дисбаланси не е еднозначна и балансираността на икономиката не води непременно до засилване на реалната конвергенция.

Разгледана е теорията за икономическия растеж като двигател на конвергенция и оттам - взаимовръзката между икономическия растеж и конвергенция. Тази взаимовръзка е емпирично изследвана по отношение на държавите-членки на ЕС и обособилите се групи в него и след това спрямо страните-кандидатки за членство от т.нар. Западни Балкани. Доказано е защо неокласическата теория не е подходяща за обяснение на догонващия устойчив растеж. Ендогенната теория се опитва да преодолее този недостатък на неокласическата теория.

Направен е изводът, че не се забелязва ясно разграничение на процесите в еврозоната и другите държави-членки на ЕС, тоест не може категорично да се твърди, че приемането на еврото като единна валута благоприятства реално тенденциите за конвергенция.

Констатирано е, че провежданата икономическа политика на ЕС и рамките на икономическо управление не отчита спецификите на догонващото развитие и много повече се съсредоточава върху стимулиране на конвергенцията между високодоходните държави-членки, най-вече в рамките на еврозоната. Наблюдаваните процеси на дивергенция в еврозоната, както и съществените различия в икономическото развитие на страните извън нея, поражда необходимост от преосмисляне на макроикономическите фундаменти на стратегията на ЕС за икономически растеж много повече, отколкото преориентирането ѝ към по-широки социални и екологични въпроси.

Доказано е, че държавите-кандидатки за членство в ЕС от Западните Балкани (Албания, Северна Македония, Сърбия и Черна гора) отбелязват конвергенция към средното равнище на Съюза, като скоростта им е различна. Влиянието на макроикономическите дисбаланси в тези страни е аналогично на това в новите държави-членки на ЕС, особено през периода на

икономическия бум преди кризата от 2008 г. Нараства номиналната, реалната и структурната конвергенция между разглежданите страни от Западните Балкани.

2.2. Най-значимо научно-приложно постижение:

ПРИБОЩАВАЩО РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ – СОЦИАЛНИ, ИКОНОМИЧЕСКИ И ЕКОЛОГИЧНИ ИЗМЕРЕНИЯ, *колективен проект на звеното*

Ръководител на проекта: **проф. д-р Стоян Тотев**

Аргументира се необходимостта от прилагане на три групи показатели (социално-икономически, социални и екологични, екологични и икономически) за установяване на съответствието на приобщаващо регионално развитие в неговите три измерения, при отчитане на взаимовръзката, както между отделните индикатори, така и между тези три групи.

Разработена е авторска методология, базираща се на ясни критерии за оценка на това, кога едно развитие може да се приеме за приобщаващо регионално развитие. Методологията е адаптирана и приложена съобразно това, дали се оценява неговият икономически, социален или екологичен аспект. Доказва се, че развитието на страните от ЕС в последното десетилетие влиза в рамките на изискването за приобщаващо икономическо развитие.

Установени са съществени разлики в подреждането по страни по БВП и оценения индекс на приобщаващо социално-икономическо развитие, като разминаванията са най-големи при по-богатите страни. Това определя, че при по-слабо развитите икономически страни като България може да се очаква увеличаването на БВП да благоприятства по-непосредствено постигането на приобщаващо регионално развитие.

Установява се, че повишаването с течение на времето на БВП по области в България не е обвързано с нарастване на замърсяването в тях. Доказва се, че регионалното развитие в България на равнище области, в неговия икономически и социален аспект не отговаря на изискването за приобщаващо развитие, докато регионалните различия, свързани с екологичните показатели, отговарят на критериите за приобщаващо регионално развитие. Определят се областите, които имат критични параметри, свързани с изискванията за приобщаващо развитие.

3. МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ЗВЕНОТО ПРЕЗ 2020 г.

ИИИ при БАН поддържа партньорството с редица чуждестранни академични институции. През 2020 г. научни екипи от Института работят по съвместни изследователски проекти с представители на Румънската академия на науките (РА), Украинската академия на науките (НАНУ), Македонската академия на науките и изкуствата (МАНУ), Korea Development Institute (KDI). Учени от Института участват и *по лична инициатива/поканя* в изпълнението на международни проекти, финансирани по програми на ЕК, ЕСФ, Global Water Partnership – ООН.

Учреденият в началото на 2015 г. „Ресурсен Център за Икономически Изследвания на Азия” към ИИИ при БАН съдейства за развитието на сътрудничеството на Института с Korea Development Institute (KDI), в резултат на което през 2020 г. бе реализиран съвместен научноизследователски проект с конкретна практическа насоченост, проведени бяха два работни семинара и заключителна конференция с участието на

представители на Министерството на икономиката, Министерството на финансите и Министерството на труда и социалната политика.

През годината Институтът е съорганизатор на **шест** международни научни форума, предимно по съвместни изследователски проекти. Вниманието заслужава работна среща, организирана от ИИИ при БАН с Делегация към Мисията на Международния валутен фонд в България: Bulgaria – 2020, на която са представени доклади на експерти от Института, разработени по заявената от Фонда тематика.

Учени от Института участват и в други **32** международни научни форума, организирани онлайн в страната и в чужбина; реализирани са съвместни публикации с чуждестранни учени.

Институтът и негови академични служители са членове на над **40** международни научни мрежи и организации.

Важна насока на международното сътрудничество на Института е съвместната издателска дейност, осъществявана чрез участието на чуждестранни учени в редколегиите на двете издания на Института, както и чрез участието на сътрудници на Института в **24** редколегии на международни списания и **10** редколегии на чуждестранни списания. Институтът е регистриран в Мрежа за разпространение на научни статии в сферата на икономическата наука (Research Papers in Economics), в която участват учени от над седемдесет държави в света.

Значим международно финансиран проект на ИИИ при БАН:

DEVELOPING AN EARLY WARNING FRAMEWORK FOR DETECTION OF CRISIS IN ECONOMIC SECTORS IN BULGARIA BASED ON KOREAN EXPERIENCE, *съвместен проект на звеното с Корейския институт за развитие (Korea Development Institute (KDI)) по Програма за споделяне на знания (KSP) на Министерството на икономиката и финансите на Република Корея, с подкрепата на Министерството на икономиката на Р България*

Ръководител на проекта от българска страна: **проф. д-р Даниела Бобева**

Проектът е съвместна разработка на Института за икономически изследвания при БАН с Корейския институт за развитие (Институтът е сред трите най-престижни тинк-танк институти в Азия) по Програма за споделяне на знания (KSP) на Министерството на икономиката и финансите на Република Корея, с подкрепата на Министерството на икономиката на Р България.

В рамките на проекта са създадени три системи/модела за ранно предупреждение за кризи в приоритетни области: сектор суровини, имотен пазар, пазар на труда. Моделите представляват научна и приложна иновация, доколкото в тези сектори в България няма разработени такива.

Моделите са обсъдени с представители на МИ, МФ и МТСП. Заключителният доклад с моделите и анализа на трите пазара, както и с опита на Корея в разработването и прилагането на секторни модели за превенция и ранно предупреждение за кризи е издаден от корейския партньор. Възможностите за използването на моделите за целите на ресорните министерства и политиката за превенция на кризи в България се дискутират с Министерството на икономиката.

Работна среща по проект „Developing an Early Warning Framework for Detection of Crisis in Economic Sectors in Bulgaria Based on Korean Experience” с представители на Института, министерства и корейските партньори.

4. УЧАСТИЕ НА ЗВЕНОТО В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ ПРЕЗ 2020 г.

ИИИ при БАН има дългогодишни традиции и е признат център за подготовка на български и чуждестранни специалисти в следните акредитирани докторски програми: Политическа икономика (икономикс), Народно стопанство (вкл. регионална икономика и история на народното стопанство), Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка, Статистика и демография, Световно стопанство и международни икономически отношения, Икономика и управление.

Обучението на докторантите се извършва по утвърдени от Научния съвет индивидуални планове за тяхната работа, чието изпълнение се оценява на базата на годишен отчет на докторанта и годишна атестация.

През 2020 г. в Института са обучавани **9** докторанти: **7** - задочно обучение и **2** - на самостоятелна подготовка. Един докторант е отчислен с право на защита и един е прекратил докторантурата си по лична молба.

Научното ръководство на докторантите за 2020 г. в ИИИ при БАН се осъществява от хабилитирани учени от Института и от преподаватели от партньорски университети, както следва:

- проф. д-р Даниела Бобева-Филипова – 1 докторант;
- проф. д-р Митко Димитров – 1 докторант;
- проф. д-р Радка Илева-Филкова – 1 докторант;
- доц. д-р Венета Христова Матеева (ВТУ) – 1 докторант;
- проф. д-р Татяна Хубенова-Делисивкова – 1 докторант;

- проф. д-р Искра Христова-Балканска – 1 докторант;
- доц. д-р Стефан Иванов – 1 докторант;
- проф. д-р Спартак Керемидчиев – 1 докторант;
- доц. д-р Виктор Йоцов - 1 докторат.

ИИИ при БАН съдейства на докторантите да развиват изследователски умения, да получават допълнителна информация и да апробират изследователските си тези чрез включване в проекти, участие в национални и международни научни и научно-практически форуми, реализиране на публикации.

Въпреки добрите традиции и положителния опит при обучението на докторанти, броят на кандидатите и на зачислените в докторантура не удовлетворява.

Придобиването на докторска степен от ИИИ при БАН е гаранция за успешна професионална реализация в страната и в чужбина. Високите критерии при приема и подготовката на докторанти е гаранция за успех, но и предизвикателство пред желаещите да се обучават в Института. Приносът на Института при подготовката на специалисти за икономиката на страната би бил по-голям, ако не съществуваша ограниченията за БАН да обучава самостоятелно студенти.

Признание за възможностите на ИИИ при БАН в подготовката на специалисти са сключените договори за сътрудничество с **10** национални и **14** чуждестранни научни организации и висши училища. Академични служители на Института са включени в органи на управление, съвети и комисии на редица висши училища. Наред с това, учени от Института участват в преподавателска и обучителна дейност по бакалавърски, магистърски и докторски програми в **13** висши училища в страната.

По линия на международния обмен един представител от научния състав на Института бе утвърден за мобилност в чужбина по програма "ЕРАЗЪМ +" за академичната 2020-2021 г.

В Института е назначен един постдокторант – д-р Мария Пеева, подкрепен с решение на НС, протокол № 1/30.01.2019г., и одобрен от ЦУ на БАН, по НП „Млади учени и постдокторанти - 2018/2020“, модул „Постдокторанти“ в научна област „Социални и хуманитарни науки“ (SOC), с проект на тема „Ролята на човешкия фактор в иновационната дейност на индустриалните предприятия за повишаване на тяхната конкурентоспособност“.

5. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

Няма

6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ

Няма

7. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЗВЕНОТО ЗА 2020 Г.

Приходите от бюджетната субсидия и собствени средства през 2020 г. възлизат на 1 508 269 лв., в т.ч. получени вътрешни трансфери в размер 55 017 лв. и трансфер от фонд „Научни изследвания“ за сп. „Икономически изследвания“ в размер на 6983 лв. Разходите са 1 650 149 лв., от които 1 422 260 лв. от субсидия и 227 889 лв. от собствени средства и получени трансфери във връзка с проекти, спечелени от Института. В размера на разходите се включват и разходи по различните проекти, финансирани от различни източници.

Разходите имат следната структура (лв.):

Заплати и доп. възнаграждения за персонала, в т.ч.:	1 245 396
заплати, доп. възнаграждения, хонорари	1 223 797
обезщетения	21 599
Осигурителни вноски за ДОО от работодател	145 196
Здравно-осигурителни вноски от работодател	54 288
Вноски за ДЗПО от работодател	14 504
Издръжка, в т.ч.:	153 186
материали	32 369
вода, горива, енергия	21 212
разходи за външни услуги	64 287
командировки	5 750
застраховки	3 709
данъци, такси	16 949
други	8 910
Разходи за членски внос	1 100
Разходи за придобиване на ДМА	36 479

Приходите извън субсидията се формираха от продажба на списания „Икономическа мисъл“ и „Икономически изследвания“, от договор с фонд „Научни изследвания“ за финансиране на списание „Икономически изследвания“, от Корейския институт за развитие за изпълнение на съвместен проект, от такси за обучение на докторанти и други.

От началото на годината в Института се изплащаха хонорари и възнаграждения за сп. „Икономическа мисъл“, списание „Икономически изследвания“, за изготвяне на рецензии на планови разработки, участия в научни съвети, за научни журита, за научно ръководство на докторанти, изпитни комисии и други.

Разходите за издръжка се покриха от собствени средства или от партидите на съответния проект, за който се отнасят. В разходите за материали се включват и активи със стойност под 1 000 лв. и компютрите под 500 лв., след което те се завеждат задбалансово. Разходите за външни услуги включват: телекомуникационни, обяви за конкурси, печатарски услуги за издания на Института, автореферати, научни

мероприятия, поддръжка на програмни продукти, ремонт на техника, асансьорни, охранителни и други услуги. Разходите за командировки в страната и чужбина са за участия на служителите и чуждестранни учени в научни мероприятия и конференции.

Сградата на Института е на пет етажа. На партерния етаж се намира библиотеката. Първият етаж от сградата е оборудван за лекционна дейност и провеждане на докторантски изпити. Там се намира и голямата зала на Института, в която се провеждат заседания на Научния съвет и на секциите, както и мероприятия с по-голям брой присъстващи. За целта там е инсталирана стационарна мултимедия и озвучителна апаратура, осигуряващи перфектното провеждане на масови мероприятия дистанционно – лекции, семинари, конференции, събрания на Института и културни мероприятия. На останалите етажи са разположени стаите на сътрудниците и административните канцеларии.

8. ИЗДАТЕЛСКА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ЗВЕНТО ПРЕЗ 2020 г.

ИИИ при БАН има богата издателска дейност, осъществявана чрез двете му реферирани и индексирани научни списания – „Икономическа мисъл“ и „Economic studies“, като „Economic studies“ е **единственото списание с импакт ранг в областта на икономиката в страната**; чрез ежегодно публикуван Годишен доклад „Икономическо развитие и политики в България: оценки и очаквания“ - единствено по рода си издание за състоянието и развитието на българската икономика; чрез поредица от монографични издания и множество публикации на академичния състав в национални и международни научни издания, вкл. с импакт фактор/ранг.

Списание „Икономическа мисъл“. Списанието публикува годишно 6 книжки със статии и студии на български и на английски език, в които се отразяват актуални изследвания по широк кръг въпроси от учени от България и чужбина. Списанието се индексира и реферира от Journal of Economic Literature/Econ Lit, издание на Американската икономическа асоциация и от световна база данни за научни публикации в областта на икономическите науки RePEc, а от 2018 г. - в ERIH PLUS. Списанието предлага рубриките “Консултации”, “Прегледи”, “Научен живот”, публикува рецензии и отзиви за български и чуждестранни книги, информира читателите за проведени научни форуми в страната и чужбина. Списанието се издава с финансовата подкрепа на УНСС.

Списание „Economic studies“ е международно научно списание на английски език с SC Imago Journal Rank (SJR) на SCOPUS: **0,2** (2019) и е в група **Q3 ”Economics, Econometrics, Finance”** на SCOPUS. Списанието се индексира и реферира от Journal of Economic Literature/Econ Lit, RePEc и EBSCO.

И двете списания имат WEB-страници, които постоянно се актуализират. Те се разпространяват чрез абонамент, изпращат се до най-големите национални и университетски библиотеки в света чрез служба „Библиотечен обмен“ на БАН и са включени в каталога на най-голямата виртуална библиотека за списания от Централна и Източна Европа – CEEOL.

Ежегодният **Годишен доклад на ИИИ при БАН**, в който се представят обективни анализи на състоянието и развитието на българската икономика, както и прогнозни оценки и препоръки за подходящи национални политики, се издава на български и на английски език. Предназначен е за държавните институции, организациите на

работодателите и синдикалните структури, общинските и местните управленски структури, неправителствените организации, научната общност и широката общественост.

През 2020 г. са излезли от печат **135** публикации на учени от Института. Списъкът на научните публикации е представен като *Приложение Г* към отчета. Научни публикации на учени на Института са били цитирани **182** пъти през 2020 г. Списъкът с цитиранията е представен като *Приложение Д* към отчета.

Информационният отдел продължава да работи с автоматизирана информационна система CDS/ISIS-микро вер. 3.07. Изготвят се библиографски справки за сътрудници от Института, докторанти и външни потребители по най-широк кръг икономически теми.

Постоянно се обновява библиотечният фонд на Института, който в края на 2020 г. наброява **41240 тома**. За по-рационално използване на литературата в читалнята на свободен достъп са предоставени **5812 тома** – целият справочен фонд на библиотеката: енциклопедии, речници, справочници, статистически годишници на България и други страни, както и периодиката за последните няколко години. Читалнята разполага с компютър за улеснение на читателите при използване на електронния каталог.

В резултат на споразумение за обмен на информационни материали, библиотеката получава безплатно редица издания на БНБ, Икономическия университет във Варна и Националния Статистически Институт. Създадена е връзка с “Documentation Francaise”, благодарение на което библиотеката получава техни материали.

Периодично се актуализира публикуваната на WEB-страницата на Института информация. Това създава условия за популяризирането на работата на Института и поддържането на добрия му публичен образ в България и в целия свят.

Във връзка с наложилата се епидемиологична обстановка през 2020 г. и по-голямата необходимост да се работи дистанционно, бяха закупени и инсталирани: озвучителна система за голямата зала, камери, микрофони, 15 компютърни конфигурации – за всички секции, 3 бр. преносими компютъра.

Почти на всички компютри е инсталирана операционна система Windows 10. Добавени са универсални приложения, интеграция с други услуги на Microsoft, които могат да ползват потребителите.

9. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ЗВЕНОТО

Съставът на Научния съвет е избран на Общо събрание на учените на 26.02.2016 г. и е актуализиран с решение на Общото събрание на учените (Протокол № 3/24.10.2018 г.).

Научният съвет на Института включва 21 членове. От тях: чл. кореспондент - 1, професори - 17 и доценти - 3; с научната степен "Доктор на науките" - 4 и с образователната и научна степен "Доктор" - 17.

Списъчен състав на Научния съвет:

проф. д-р Александър Петров Тасев – ИИИ при БАН

чл. кор., проф. д.ик.н. Иван Ангелов Златанов

проф. д.ик.н. Людмил Стефанов Петков

проф. д.ик.н. Васил Георгиев Тодоров
проф. д.ик.н. Гарабед Ардашес Минасян
проф. д-р Васил Мишов Цанов – ИИИ при БАН
проф. д-р Веселин Минчев Минчев
проф. д-р Дарина Русчева Тодорова – ИИИ при БАН
проф. д-р Искра Спасова Белева – ИИИ при БАН
проф. д-р Искра Богданова Христова-Балканска – ИИИ при БАН
проф. д-р Митко Атанасов Димитров – ИИИ при БАН
проф. д-р Победа Василева Луканова – ИИИ при БАН
проф. д-р Радка Белчева Илева-Филкова – ИИИ при БАН
проф. д-р Спартак Василев Керемидчиев – ИИИ при БАН
проф. д-р Стоян Анастасов Тотев
проф. д-р Алла Валентиновна Кирова – ИИИ при БАН
проф. д-р Даниела Бобева-Филипова – ИИИ при БАН
проф. д-р Ирена Кирилова Зарева-Зафирова – ИИИ при БАН
доц. д-р Павлинка Петкова-Найденова – ИИИ при БАН
доц. д-р Виктор Иванов Йоцов
доц. д-р Огнян Борисов Боюклиев – ИИИ при БАН

10. ПРАВИЛНИК ЗА РАБОТАТА В ЗВЕНОТО – Правилник за устройството, дейността и вътрешния ред на ИИИ на БАН

URL – <https://www.iki.bas.bg/files/Pravilnik-za-ustroistvoto-i-deinostta.pdf>

11. СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ В ОТЧЕТА И ПРИЛОЖЕНИЯТА КЪМ НЕГО СЪКРАЩЕНИЯ

CEEOL – Central and Eastern European Online Library
EU – European Union
GWP – Global Water Partnership
KDI – Korea Development Institute
KSP – Knowledge Sharing Program (Програма за споделяне на знания)
RePEc – Research Papers in Economics
SJR – SCImago Journal Rank
БТА – Българска телеграфна агенция
БТПП – Българска търговско-промишлена палата
ВСУ – Варненски свободен университет
ВТУ – Великотърновски университет

ВУАРР – Висше училище по агробизнес и развитие на регионите
 ВУЗФ – Висше училище по застраховане и финанси
 ЕК – Европейска комисия
 ЕС – Европейски съюз
 ЕСФ – Европейски социален фонд
 ИИИ при БАН – Институт за икономически изследвания при Българска Академия на науките
 КСО – Корпоративна социална отговорност
 ЛТУ – Лесотехнически университет
 МАНИ/МАНУ – Македонска Академия на науките и изкуствата
 МВБУ – Международно висше бизнес училище
 МВнР – Министерство на външните работи
 МВФ – Международен валутен фонд
 МЕ – Министерство на енергетиката
 МИ – Министерство на икономиката
 МОН – Министерство на образованието и науката
 МОСВ – Министерство на околната среда и водите
 МРРБ – Министерството на регионалното развитие и благоустройството
 МС – Министерски съвет
 МСП – Малки и средни предприятия
 МТСП – Министерство на труда и социалната политика
 НАНУ – Национална академия на науките на Украйна
 НАОА – Национална агенция за оценяване и акредитация
 НБУ – Нов български университет
 ННП – Национална научна програма
 НП – Национална програма
 НСИ – Национален статистически институт
 ООН – Организация на обединените нации
 ОП – Оперативна програма
 ОПРЧР – Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
 ПВБУ – Международно висше бизнес училище
 ПНЕК – Постоянна научно-експертна комисия
 ПУ – Пловдивски университет
 РА – Румънска Академия
 СУ – Софийски университет
 УНСС – Университет за национално и световно стопанство
 УХТ – Университет за хранителни технологии
 ФНИ – Фонд „Научни изследвания“
 ЦИЕ – Централна и Източна Европа
 ЦКС – Централен кооперативен съюз
 ЮЗУ – Югозападен университет